

MENEKÜLÉSEK

GOBBY FEHÉR GYULA

1.

Sándor összeveszett az anyjával, és elhatározta, hogy elmegy otthonról. A bátyja Kishegyesen dolgozott, sokszor hallotta már, hogy az mindössze hét kilométer, nem lehet túl messzire, hiszen az is megtörtént már, hogy a bátyja gyalog jött haza, a kerékpárt szidta, mint a záporosó: „Hogy a rossz nyavalya törje ki a kerekét, a fene essen bele az átkozottba, a ménkű csapjon a kormányába, hogy rázza ki a hétnapos nyavalya . . .” Sándornak nagyon tetszett ez a litánia, de az anyja sohasem hagyta végigmondani, rögtön közbevágott „Péter, légy szíves, hagyd abba. Legalább ne a gyerek előtt csinálnád . . .” Sándor ilyenkor sértve érezte magát, mert az anyja szavai arra utaltak, hogy ő még olyan kicsike, egy rossz szót sem szabad hallania, meg azért is, mert sohasem hallgathatta végig, mi mindent tud a bátyja mondani, pedig biztosan sokfélét tudott még, de ha egyszer félbeszakították, nem tért rá a legérdekesebb részre.

Most ugyanazt tette, amit az anyja csinált vele sokszor: egy kis batyuba kötötte a legszükségesebbeket. Az anyja ezzel szokta fenyegetni. A szeme láttára készítette el a batyuját, ha rossz fát tett a tűzre, és a kezébe nyomta: „Eredj isten hírnivel!” Ezt szokta mondani, és kilökdösi a kapun. „Ha nem jó neked itthon, eredj, amerre látsz!” Néha félórát is ült a kapu előtt, mire kijött az anyja, és szó nélkül bevitte a batyut. Most azonban saját magát készítette el a holmiját, anélkül, hogy szólt volna róla. Legalulra a rongylabdát tette, mert arra mindenhol szükség lehet, tetejébe inget, gatyát, egy pár zoknit rakott, így szokta az anyja is. Most valahol hátul volt, a tyúkokat rendezte, Sándor észrevétlenül oldalozhatott ki a kapun.

A falu utcáján sehol senki. Csak a kövér szomszédasszony, a Maris néni libái legelésztek békében az eperfa hűsében, de ők rá se hederítettek a mellettük elhaladó fiúra. A falu széléig két völgyön kellett áthaladni. Sándor szerette e völgyeket, ha kocsival jött vagy ment az apjával, mindig élvezte, hogy lefelé teljes erővel robnak a lovak, fölfelé meg teljes erőbevetéssel húznak, s még így is nehezen, szuszogva érnek fel a túlsó oldalra. Irigyen gondolt azokra a fiúkra, akik az oldalsó laknak, mert azok mindennap rohangálhatnak hegynek föl és hegynek le, arról nem is beszélve, hogy itt minden háznak hegyoldalba vágott pincéje volt, Sándor borzongva gondolt rá, milyen lehet, milyen érdekes, mikor az ember gyertyával a kezében bemegy a föld alá.

Gyorsabban odaért a temetőhöz, mint gondolta. Meztelen talpával elégedetten taposta a mély port az utca közepén, és anyja kétségbeesésére gondolt, ha majd fölfedezi, hogy ő eltűnt. Kétséges volt ugyan számára, hogyan is találja meg a bátyját, de a hegyesiek biztosan tudják, hol készül a kövesút, majd odatalál ő is. Elképzelte, mennyire meglepődik a bátyja, ha ő megjelenik a batyujával, de azt is elhatározta, hogy nem engedi magát hazazavarni legalább a hét végéig, akkor majd együtt jönnek a kerékpáron.

A temető mellett még gyorsabban haladt, pontosan az út közepén tartva, nem hitt ugyan a mesékben, amelyeket az anyjáiék esténként mondtak, ha kiültek az utcára, de sietve rakta a lábát a lejtő felé. Éppen az utca közepe felé lehetett, mikor lódobogást hallott maga mögött. Megfordult, és meglepődve látta, hogy egy almásderes vágat feléje a sarok felől. A ló kivételesen szép jószág volt, messziről is látszott, hogy a szőre gondosan kefélt, sima és fényes, ahogy vágatott, lecsapott fejjel és hátrahúzott fülekkel, hszszú, selymesen fénylő sörénye lobogott utána.

Sándor először a temető felé tért volna ki a ló útjából, de amint jobbra indult, a ló is jobbra tartott, akkor gyorsan visszazaladt a házak mellé, de a ló is irányt változtatott, és átrobogva a házak előtti japánakácok között, a gyalogjárdán vágatott tovább. Sándor újra az út közepe felé akart szaladni, de a ló is megingott vágatás közben, mintha ő is arra szeretne kitérni, így a fiú a ház fala mellé húzódott. Több ideje már nem is volt a menekülésre, mert a ló utolérte. Sándor a fehérre meszelt falhoz lapult, egy pillanatig úgy érezte, hogy a ló éppen őt kergeti, de aztán az melléje ért, és, istálló- és izzadságszagot hagyva maga után, el is dobogott mellette.

A fiú szívdobogva álldogált még egy darabig. Arra gondolt, ha ellép a ház oldala mellől, a ló is visszafordul. De egyszer csak kalapos ember ért oda lihegve.

— Te visszafordíthattad volna! — kiabálta. — Miért nem álltál elébe!

Kétségbeesetten rázta a kezében tartott hosszú ostort, lábán csatogott a porral teli bocskor. Sándor nem válaszolt, de az ostoros nem is várta, szuszogva futott tovább. A fiú újra végignézett az utcán, nem járt arra senki, csak a fák álltak sorban mozdulatlanul.

2.

Az idén a bronzvörös lesz újra a divat, esetleg a vörösseszőke, de mégis inkább a bronzvörös, ezt nemcsak a fodrásznőm mondja, a Katika, tudja az, akinek a férje megszökött, mikor megszületett a második kislány, nem is ment többet férjhez, azt mondja, annyi pasas van a világon, amennyit akar, ő nem fogja még egyszer eladni magát, dolgozni, mint a rabszolgák, csak azért, hogy valaki ott éljen a nyakán, ingyen egyen, és ne mondjam, mit csináljon, amíg ő húzza az igát, gondoskodik a két gyerekről, gondoskodik a lakásról, meg az élelemről is, az a valaki meg fogja magát és eltűnik, nem, azt mondja, ha férfit akar, legalább válogathat, mert minden ujóra akad, amíg fiatal, de még később is lesznek, akik maguktól jönnek, tele a kezük ajándékokkal, azt mondja, vele nem tolnak még egyszer ki, csak azért, mert valaki nadrágot viselt, amikor őt az anyja szoknyába öltöztette, hát ő állítja, hogy biztosan a bronz a megfelelő divatszín, ami nagy szó, mert a bronz nem mindenkinek áll ám egyformán jól, van akinek a bőréhez nem illik, emlékszem, ilyen volt a Hilda, akinek vörös szeplői jöttek ki mindenfelé, egész testén, és kénytelen volt hollőfeketére festeni magát, mert különben nem volt érdekes a férfiaknak, még a lába között is festette magát, mert a hasán is megjelentek a szeplők, és nem illettek sehogyan sem a szőrzetéhez, ha levetkőzött, én ugyan nem festeném magam ott soha, de ha ő rászánta magát, hát csinálja, szegény, így sem volt szerencséje, az a dalmát is otthagya, akit a tengerről hozott magának, de maga volt az oka, mert mindig parancsolgatott neki, csudálom, hogy négy hónapig is kibírta vele, mert egész nap csak vezényszavakat hallgatott, rövid és pattogó szavakat: „Mosd el!” meg „Ugorj már!” meg „Hozz vizet!” meg ilyeneket, soha egy hosszabb mondat, soha egy puhább szó, bár én nem voltam ott, szóval, nem

tudhatom mi történt, mikor kettesben maradtak, de az egrecírozta-
tást, azt hallottam a saját fülemmel, most meg éppen az ő hajszíne
lesz a menő, mondtam is, kár volt változtatnia, de nem szólt rá
semmit, a férjem meg szidott, hogy minek piszkálom, no, csak te
ne védjed, mondtam neki, mert rögtön gyanús leszel a szememben,
és ne szólj bele, hogy én hajszínt változtatok, de nem bírta ki, hogy
ne gonoszkodjon, mindjárt elmondta, hogy a bronz a réznek az ón-
nal alkotott ötvözete, amit már a történelem előtti időkben is is-
mertek, és hogy az egyiptomiak, a görögök meg a rómaiak fegy-
vereket meg ékszereket készítettek belőle, mondtam neki, hogy en-
gem nem érdekelnek a közép-európai telepek, meg az egyiptomiak
sem, engem az érdekel, hogy lépést tartsak a divattal, tudja, az
ember nem hanyagolhatja el magát, mert különben megöregszik, ha
nem figyel oda, az egyetlen mentsége, hogy kövesse a divatot, mert
az mindig a fiatalok kiváltsága, és aki nem hagyja magát, mint én,
az pontosan úgy öltözik és úgy fésülködik, az olyan színű körmöt
visel és olyan színű haját hord, amit a mai fiatalok szeretnek, mert
arra nincs mentség, hogy ha valaki elhagyja magát, az már ne szá-
mítson kíméletre, meg arra, hogy a társaság beveszi, igenis erőfeszít-
ést kell tenni, s ha kell, akkor nemcsak bronzvörös legyen az a haj,
hanem ezüstkék is, ahogy a férjem mondja, nem tudom, mi kifo-
gása lehet az ezüstkék szín ellen . . .

3.

A Macska-sziget északi oldalán a régebben ott álló kék sátor mel-
lé egy hajnalban sárga és zöld csíkos új sátor került. A sziget ré-
gebbi látogatói gyanakodva nézték az új lakókat, de reggel hozzá-
juk lépett az idősebbik férfi, és pálinkával kínálta őket.

— Ne haragudjanak, hogy mi is idetelepedtünk — mondta. —
De az éjjel már nagyon fáradtak voltunk. Ez a hely olyan békés-
nek látszott, hogy mi is megkívántuk, bárcsak itt lehetnénk egy pár
napig.

Kovácsék, a kék sátor lakói megnyugodtak.

— Csak tessék — mondta Kovács, miközben a feleségének is
töltött az ajándékba kapott pálinkából. — Mi évek óta idejárunk.
Ez a sziget nincs messze Újvidéktől, de ugyanakkor valóban békés,
a zajt nem hallani, itt úgy érezzük, hogy magunk vagyunk.

Az idős férfi megörült.

— Engedjék meg, hogy bemutatkozzam — mondta. — Én Duj-

movics Ferenc vagyok, gépszedő. Az ott a fiam. A menyem meg az unokám még alszanak.

Pálinkázni kezdtek, és idősebb Dujmovics elfogadta a reggelire készített tojásrántottát.

— A sátnál ma sincs jobb találmány — magyarázta Kovács. — Olcsó, nem kell annyit fizetni, mint a szállodai szobákért, és mégis nyaral a család.

— Igaz — mondta Kovácsné. — De nekem kell főznom.

Dujmovics felhörpintette a maradék italt a pohár aljáról.

— Igaz — mondta ő is. — De nem mindenki eszik a szállodában sem. Nem is ehet. Már egészségi okokból sem. Van, aki azt a kosztot nem is bírja. Van, akinek nehéz elviselni az állandó sorban állást, a tömeget; a várakozást meg az egyhangúságot.

— Így van — mondta Kovács, olyan büszke volt, mintha ő maga mondta volna ki az elhangzott érveket. — Ez pontosan így van.

A Kovács gyerekek egykedvűen hallgatták a fölnöttek beszélgetését, a tarka sátrat figyelték, van-e gyerek a szomszédban is, de onnan egyelőre nem lépett ki senki.

— Aztán a szálloda mégiscsak zárt építmény — mondta Dujmovics, föllekesülve Kovács megértésén. — A sátor, az más. Ha sátor alatt alszik az ember, az olyan, mintha a szabad ég alatt pihenne. Friss levegőt szív, nem szakad el a természettől, szabad. Ha teszem azt, megunja egy helyen magát, hát továbbáll.

— Ez az! — kiáltotta Kovács. — A számból vette ki a szavakat. Ezt vallom én is.

A gyerekek befejezve az evést a Dunához szaladtak. Mindketten fürdőruhában voltak, a vízbe vetették magukat. Kovácsék elégedetten néztek utánuk.

— Szép kölkök — mondta Dujmovics. — Látszik rajtuk, hogy törődnek velük.

Kovácsék bólogattak.

— Nem akarnak enni — mormogta Kovácsné. — Egész nap főzök, de alig fogyasztanak valamit.

A férfiak megittak még egy pohárral.

— Nem soványak — mondta idősebb Dujmovics. — Nem kell őket hajtani.

Kovács végigheveredett a leterített pokrócon.

— Nem hazai a sátruk? — kérdezte. — A mienk a spliti Jugoplastika gyártmánya.

Dujmovics fölkelt, a sátor bejáratához ment, ujjai közé vette a sátor szélét, gyűrögette. Bólintott.

— Nem rossz — mondta szakértelemmel. — Vízhatlan. A mienk meg csehszlovák. Alkalmi vétel.

Kovács irigyen nézte a tarka sátrat.

— Még elősátoruk is van — mondta.

— Az is van — hagyta helyben Dujmovics. — Tavaly vettem Makarskán. Egy szlovák család adta el. Tudja, mennyiért?

— Mennyiért? — kérdezte Kovács.

— Tizenkét ezerért — mondta Dujmovics. — Még egy asztalt is adtak hozzá. Négy személyes és elősátra is van. Ha nem fúj a szél, lehet alatta enni, aludni is, meg főzni is. Nincs jobb dolog az ügyes sátonál.

— Nincsen — mondta Kovács, és ismét töltött a poharakba.

4.

Az igazgatónál véget ért az értekezlet. A legtöbben kimentek az irodából, de hárman benn maradtak, volt még néhány elintézetlen ügyük, köztük olyanok, amelyeket nem lehetett mások előtt tárgyalni. Mindnyájan fáradtak voltak, az értekezlet már négy órája tartott, megittak három kávét, többet nem is kívántak, nem is kértek. Az igazgató fölállt, és szélesre tárta az ablakokat. Tulajdonképpen ez nem sokat segített, a levegő kinn sem volt tiszta, az iparnegyedben állandóan szürkés-kék, füstös volt az ég.

De mivel nem volt mit tenniük, ismét cigarettával kínálták egymást. Az igazgató meg pipára gyújtott. Nézték, ahogy tömpe ujjai-val tömködi a pipáját, nem szóltak.

Végül a beszerző megkérdezte:

— Új pipája van, igazgató elvtárs?

Az igazgató befejezte a tömködést, a pipaszurkáló széles fejű végével még egyszer keményre nyomkodta a dohányt, csak azután mondta:

— Igen. Igen — bólintott, aztán egy hosszú szálú gyufával meggyújtotta a dohányt. — Egy igazi Dobbelman. Frankfurtból hozta egy ismerősöm. Százhetven márkát adtam érte, de megérte.

Mindhárman hangosan szörnyülködtek. Az eladási részleg főnöknője, mivel nő volt, őszintén, a másik kettő csak színleg.

— Százhetven márkát — ismételte az igazgató. — De rendel-

hettem volna ezerhétszáz márkásat is, sajnos nekem nem jut ilyenmire.

A nő a fejét csóválta.

— De hát mi kerül ilyen sokba? — kérdezte. — Én is cigarettázom, de nem értem, mi ilyen drága ezen a játékszeren.

Az igazgató arcán látható volt a sértődöttség.

— Számomra ez nem játékszer — mondta. — Semmiképpen. A pipások számára a pipa: társ. És az ember megválogatja a társait meg a barátait. Ha sikerül, akkor még egyévi spórolás és igazi Stanwellt is vehetek. Vagy egy Kaywoodiet.

A többiek elhallgattak. A nő sem mert kérdezni semmit, attól félt kinevetik, s másik kettő meg azon gondolkodott, elő merjen-e hozakodni a problémájával, vagy várja meg, amíg egyszer magára marad az igazgatóval.

— Ez a tizenhetedik pipám — mormogta az igazgató. — Közben meg negyvenkét éves vagyok. Nem dicsekedhetek semmivel. Azt mondják, egy igazi pipásnak legalább harminchárom pipából áll a gyűjteménye. Ha nem sietek, százéves leszek, mire ki lesz a pipatórium. Bár más részről meg elég, ha van négy pipája az embernek, hogy cserélhesse napközben őket.

— Cserélgeti? — kérdezte a nő. Nem volt oka rá, nem is érdekelte, csak várakozott, akár a többiek.

Az igazgató bólintott.

— Csak a hideg pipa jó — mondta. — Azonkívül cserélgetem a formája miatt is. Bár a legtöbb pipám egyszerű Billiard. Vagy Pot. Szeretem az egyszerű, öblös formáját, meg hát az nyeli le a legtöbb dohányt is. Kézbeálló szerszám.

Elgondolkozva szívta a pipáját, alárendeltjei pedig csöndben néztek. Sokáig nem szólt senki semmit.

5.

A Duna partján sétáltunk, a Teri és én. Az ősz nagyon szép a parton, októberben, a fák sokszínűek: vannak még zöldek, de már vannak sárguló, sőt pirosuló levelűek is. A fű lassan sorvad, a szederindák száradnak, és a bogyók elöbújnak a ritkuló levelek közül. A vadszőlő, a kökény meg a vadrózsa bogyója mind ehető, érdemes végigsétálni az erdőben.

Azzal hancegtem, hogy szakszerűen tudom boncolni a békákat. Ez nem teljesen igaz, mert boncolni ugyan boncoltam már az isko-

lában, de hát jobb mind a béka mind a magam számára, ha nem adnak egyetlen egy élőlényt sem a kezembe. Valószínűleg éppen azért meséltem ilyen képtelenségeket, mert nem is reméltem, hogy útközben békák kerülnek úton-útfélen, azaz a Duna-part egész hosszában a lábam elé. De mintha az ördög bújt volna beléjük (vagy belém?), ezernyi béka volt a homokon. Ott sütkéreztek, élvezték a váratlanul meleg és szokatlanul hosszú őszt, amit mi is élveztünk. Akkoriban még lehetett úgy sétálni a parton, hogy nem kellett minden percben udvariasan köszönni valakinek, vagy megkerülni a zajongó gyerekeket. Csak békából volt számolatlanul.

Nehéz visszavonni a meghódítandó nő előtt a már kiejtett szavakat. Végül is lehajoltam, és megfogtam egy aránylag fiatalnak és frissnek látszó kétélűt. Arra számítottam, hogy majd Teri kér kegyelmet a számára, ha meglátja a kezemben a gyilkos szerszámot. Elő is vettem a zsebemből a bicskámot, egy aránylag életlen, de mindenekelőtt olcsó műgyöngyház-nyelű bicskát (van ilyen? akkor volt). És jól számítottam, Teri kérlelni kezdett, hogy hagyjam meg az ártatlan (vajon mitől?) állat életét, én meg rögvést úgy tettem, mint aki meghatódott, és elegánsan (vajon hogyan?) behajítottam a békát a Dunába, hadd éljen, hadd élvezze tovább az őszi élveznivalókat.

Már nem emlékszem (hogy felejt az ember!), hogy kaptam-e jutalmat e lovagias és mindenképpen (békaszempontból) humánus cselekedetemért, de arra igen, hogy egy idő múlva a lábamhoz ugrott egy kis béka. Majdnem ráléptem.

— Nézd — mondtam —, ez majdnem ugyanolyan, mint a *mienk*.

(Az ember mindent megszemélyesít meg kisajátít. Nem én termeltem azt a békát.)

— Valóban — mondta Teri. — Ez nem is hasonló. Ez *ugyanaz*.

Nem akartam elhinni (a férfiak mindig okosabbak!). De minek ellenkeztem volna, mikor a kérdés aránylag gyorsan és biztonságosan megoldható. Egyszerűen fogtam a békát, és elegánsan (ki tudja, hogy néztem volna ki egy kívülálló szemében) jó mélyen behajítottam a Dunába. Mindenesetre azért félszeggel figyeltük, mit is csinál a szerencsétlen (magányosságában?) állat. Kissé meglepődve és még jobban hitetlenkedve vettük tudomásul, hogy a béka utánunk úszik (jókora teljesítmény volt, hiszen víz ellenében haladtunk), de nemcsak úszik, hanem a homokon utánunk is ugrál. Először azt hittük, irányt vesztett és tulajdonképpen szökik tőlünk, ezért aztán

kissé borzongva ugyan (a felvilágosodás korát már meghaladtuk), de ismét kézbe vettem, és most már teljes erővel hajtottam el. Sohasem foglalkoztam diszkoszvetéssel, de a béka legalább negyven méterre röpült. Kissé meggyorsítottuk lépteinket, és valóban szájatátva vettük tudomásul, hogy a béka is olimpiai teljesítményt nyújtva száguld utánunk, és mivel néztük, mit csinál, utol is ért bennünket.

— Ez a béka bennünket követ — mondta Teri.

— Ugyan már — mondtam férfias határozottsággal (de nem túl hatásosan, mert reszketett a hangom).

— De követ — mondta Teri makacsul (séta közben is megismerhetik egymást a fiatalok, csak jól oda kell figyelni).

— Véletlenül ugrál felénk — mondtam, de legszívesebben most már komolyan elővettem volna a bicskát (nem véletlenül hívják békanyúzóznak).

És a kis béka megint odatelepedett a lábamhoz.

— Ez hálás, amiért nem boncoltam föl — mondtam sóhajtván.

— Mit tegyünk? — kérdezte Teri.

— Ő mit tegyen? — kérdeztem én. — Ha követ egész a Makszim Gorkij utcáig, nyolcszor elütik útközben.

De azért negyedszer is megfogtam a békát, aztán nekifutásból vágtam a Dunába. De most már azt se vártuk meg, hogy leessen, úgy elfutottunk onnan, mintha az ördögöt láttuk volna. (Tán csak nem az ördögöt láttuk?) Tulajdonképpen azóta is csupa rohanás az életünk. A béka még nem ért utol bennünket.

6.

Te még úgy be nem rúgtál soha, mint akkor a katonaságnál, emlékszel, hogy beakasztottál? Te csak arra emlékezhetsz, amit később elmesélünk neked, mert magára az eseményre egyáltalán nem, hiszen olyan részeg voltál, hogy elvesztetted az eszméletedet. Egész délután arról faggattál, hogyan lehet gyorsan berúgni, mert csak három óra kimenőt adott a kapitány, csupán három rövid órát, közben mindenáron be akartad rúgani Miskát, mert féltél, hogy öngyilkos lesz. Akkor délután kapta otthonról a levelet, hogy a menyasszonya férjhez ment, a szokásos mese, ez minden századnál előfordul, az elhagyott vőlegény kesereg, ahelyett hogy örülne, ilyen gyorsan és alaposan úgysem tudott volna megszabadulni a nőtől, ha mégúgy akart volna sem, de ezt persze egyikük sem fogja föl, mind

úgy érzi, hogy itt a világ vége, mikor Jucika (Évike? Mariska?) eltávozott. Tulajdonképpen az fáj nekik, hogy nem ők hagyták ott, nem ők voltak a főlényesek, nem ők voltak a kezdeményezők. De mindegy. Misa is pontosan úgy viselkedett, ahogy az várható volt, elsápadt és támolygott a kaszárnya falai között, szédült tyúkhöz volt hasonlatos, nem pedig büszke kakashoz. Te meg persze, rögtön oltalmadba vetted, mindig összeszedsz valamilyen beteg lelkűeket, gyöngéket és megkeseredetteket a szárnyaid alá, mint egy igazi szent vagy egy fanatikus ispotályvezető vagy egy megszállott lélekgyógyász. Ezen a Misán különben mindenki látta, hogy másnapra kihaveri az egész ügyet, csak te nem, és azáltal, hogy egyre hosszabban és egyre részletesebben kérdeztetted a volt menyasszonyáról, aki aznap éjjel már régen, és remélhetőleg vidám hangulatban, elégedett asszonyka volt egy másik Misa oldalán, mondom, azáltal, hogy húzod és nyúzod az ügyet, aprólékos kivizsgálásába fogsz, csupán a kínjait hosszabbítod meg. Ahelyett, hogy hagynád megnyugodni, ismételten fölzaklatod. Mindenesetre közöltem veled, hogy igyatok minden üveg sörre egy deci pálinkát, aztán majd meglátjátok, mi lesz, én is úgy hallottam ezt a receptet gyerekkoromban a falubeli legényektől, akik zsíros vicceket meséltek nekünk a sarkon, és azzal dicsekedtek, ki mennyi üveg sört nyakalt be a kocsmában. Nem is képzeltem, hogy nálad olyan sikeresen alkalmazható, és éjjel, mikor hallottam a riadót, azt hittem, rendes katonai gyakorlat van. Közben az Őrtoronyban lövöldöztek, igazán nem gondoltam, hogy akár részeg fejjel is annyi merészséged lesz, hogy elvedd az Őrség parancsnokától a szolgálati fegyverét, és sakkban tartsd az egész Őrséget cakumpakk. Csak álltam az álmoságtól kábult fejjel a sorban, mikor odaért a szintén álomból riasztott Őrnagy, a kaszárnyaügyeletes, hogy megkérdezze, ki a te legjobb barátod. Én vagyok, mondtam, olyan álmos voltam, hogy ki se léptem a sorból, csak második felszólításra, de veled nem lehet baj, mondtam, hiszen te azért mentél ki a városba, hogy leitasd a Misát, mert az nagyon bánatos volt, mármint a volt menyasszonya miatt. Hát alaposan leitatta, ordított az Őrnagy, most ha van bennem vér a megfelelő helyen, próbáljak beszélni veled, térítselek észhez, mert az egész kaszárnya szégyene lesz, ha megérjük a reggelt és a környékbeli lakosok azt látják, hogy az egész Őrség meztelen seggel fekszik az Őrszoba előtt. ahova kényszerítetted őket, te meg egyedül tartod őket puszkavégen. Még csak felőni se lehet onnan, ordította az Őrnagy, mert nincs másnál éles golyó, a raktárat meg szintén szemmel tartod, hogy

miért nem alszol már el, ordította az őrnagy, ilyen éber részeget se látott még a bűdös életben, legalább elaludnál, mondta, akkor hozhatna ki golyót a pisztolyába, és úgy lepuffantana, mint a kutyát, az istenit a fejednek. Alig értettem meg, miről is van szó, de rögtön mondtam, engem nem fogsz bántani, a saját felelősségemre megyek, természetesen, mondtam, hogyne, mindenki hallotta, nem kényszerítetek, én magam akarom, a barátságunk kedvéért, mondtam, hát persze, hogy egyedül emberségből. Még jó, hogy nem kellett aláírom, hogy tiszta humanizmusból mászok feléd a sötétben, miközben te véreres és ködös tekintettel bámultál a kaszárnya udvarába valahol a torony mélyén a csőre töltött géppisztoly mögött. Csuromvizes lett a gatyám, mire odamásztam az épület és a meztelen fenékkal didergő őrség közé, ahonnan már kényelmesen lepuffantható volt, amennyiben az alkoholgőzös fejedben az a nemes gondolat támad. Ne lőj, én vagyok, akarta mordítani, de csak valami nyekergés hallatszott előszörre, meg kellett reszelnem a torkom. Ne lőj, Gyula, én vagyok az, a Vilmos, és közben röhögtem is belül, hogy be kell mutatkoznunk egymásnak, Gyula úr, engedje meg, hogy bemutassam Vilmos urat, de amennyiben nem muszáj, ne kelljen letolnom a gatyámat, legyen szíves lefelé tartani azt a csövet, és az ujját is vegye le onnan, kérem, az nagyon érzékeny műszer, az az úgynevezett kakas, kérem, inkább fogja a saját kakasát, kérem tisztelettel, mert le fogja vizelni a néphadsereg tulajdonát képező terepszöld színű, aránylag jó állapotban levő kimenő nadrágot. Ne lőj, ordítottam, ez én vagyok, itt vagyok, komám. Te meg sírva fakadtál a géppisztolyodon, hallottam, ahogy bömbölsz ott a toronyban, mindenki csodálkozott, csak az őrség tagjai káromkodtak, persze, egész halkán, mert nem mertek hangoskodni, még mindig te voltál onnan föntről a helyzet ura, ha zokogva is. Kedves komám, de elegendem van, bömbölted, nagyon elegendem van, kedves komám, nagyon... Ezt hússzor elmondtad, de akkor már másztam fölfelé a toronyba, miközben megnyugtató szavakat kellett mormognom, mintha pap volnék, kedves hívem, így van ez az életben, mondtam, isten így rendelé, na, ne sírj, kisfiam, mindjárt jön az apuci. De azért még vizesebb lett az ingem, mikor fölértem és felém fordult a fegyver csőve, pedig csak azért jött, mert részegen teljes testtel ráfeküdtél, és veled együtt nézett, amerre te, arra ő. De eltelt néhány keserves másodperc, mire rájöttem, hogy most már föllélegezhetek, mert te folytatod a litániádat, a keserű helyzet ecsetelését. Mikor levettelek a fegyverről, és leszóltam az őrségnek, üdvörlégás tört ki.

Bár néhányan ott helyben tüsszögni kezdtek, másnap hatan mentek a betegszobába, hiába, hidegek jártak már akkoriban, október dereka volt, mondtam is az őrnagynak, hogy a helyében nem csinálnék ilyen nagy hajcihót, mert az ő szégyene is lesz, ha benne lesz a jelentésben, hogy elég egy részeg, mit részeg! egy tökrészeg katona ahhoz, hogy mindenki összetolja magát az ügyeletben, csak rám nézett, de te ezt soha nem köszönheted meg, hogy én erre a merészségre rászántam magam, mert én józan voltam ám, tökjózan, miközben tartottalak a hátamon, mert te akkor már jóízűt hortyogtál, én meg az érdekedben közkatona létemre kioktattam egy őrnagyot, október van, mondtam, most már úgyis nemsokára elmegyünk haza, öreg katonák vagyunk, a legjobb lesz, ha simítunk. A végén úgy is lett, megúszta két nap áristommal az egészset, hihetetlen, el sem akartad hinni, mit tettél, pedig az egész riadóztatott kaszárnya látta. Olyan részeg azóta se voltál, pedig történt már egy-két nehezebb dolog is az életedben.

7.

Jóképű negyvenéves férfi, 176/72 értelmiségi foglalkozású, saját kocsival rendelkezik, csinos leányt vagy gyermek nélküli elvált aszszonyt keres útítársnak a nyaraláshoz. Jelige: „Déli tengerpart”.

8.

Tamási főmérnök befejezi előadását az új részleg kiépítésének előnyeiről. A munkástanács tagjai kerekre tágtult szemmel ülnek körül az asztalt, meg kell hagyni, Tamási tud szívhez szólóan beszélni, mondja Rakić, a gépész a melléte ülő Kormányosnak, aki csak bólogat, majd lassan hozzáfűzi, mert mindent lassan mond, hogy nemcsak szívhez, hanem az eszünkhöz is szólt, mondja Kormányos, hiszen szépen kifejtette, ha itt dolgoztatjuk át a cukrunkat, akkor évente négyszázmilió a haszon, ha meg Cservenkán csináljuk, akkor jó, ha egyharmadát megkapjuk, de azt is csak addig, amíg a markukba nem kerülünk végleg. Nagy pénz, suttogják többen is, nagyon nagy pénz, és várakozóan az igazgatóra néznek, mert a munkástanács ugyan teljesen önállóan dönt, de mégis az a szokás, hogy az igazgató is véleményt mondjon, elvégre az övé a legnagyobb felelősség. Egy ideig csönd van, végül a tanács elnöke megköszörüli a torkát. Ez olyan figyelmeztetésféle, sokat jelentően az igaz-

gatóra is pislant. Az meg mozdulatlanul ül, mert éppen az jár a fejében, hogy akármilyen lesz a döntés, ő lesz a felelős, no, meg a bűnbak is minden városi struktúra szemében. Eszébe jut, mennyire meg volt hatva, mikor följánlották neki, hogy vállalja el a cukorgyár igazgatását, nyugdíjba vonulása előtt sokat fog jelenteni számára az igazgatói állás mellett a fizetés is, döntően befolyásolhatja a későbbi nyugdíjat, akkor jólesett neki a figyelem, de erre nem gondolt, ezekre a figyelő szemekre, a várakozó arcokra, a munkásokra, akik sorban állnak elsején a tolóablak előtt a pénzükért, a család várja otthon, ki mennyit hoz haza, akár az ő felesége, mennyire örült, mikor első ízben vitte haza a kiemelt igazgatói jövedelmet, ezek eszébe se jutottak. Most meg miben döntsön, látja Tamási szemében a kárörömet, rajtad a felelősség, mondja Tamási szeme, a munkástanács elnöke meg reszeli a torkát, bámulnak rá, mint borjú az új kapura. Nem neki való ez a számolás, sose volt ügye ekkora pénzekkel, mit jelent az, hogy most befektetünk két és fél milliárdot, akkor évente négyszázmillió visszajön, az hány év, de érdemes-e. Hiába kérdezte a községben a barátait, azok se tudták, nagy rizikó, meg te vagy a helyszínen, ismered magad is a problémát, ezeket válaszolták, senki se vállalta, hogy kiáll a határozatért. Most már csak az maradt, mondja hangosan az elnök, hogy az igazgató elvtárs is letegye a voksot, és nevet. Lehet, hogy kedvesen akart mosolyogni, de az igazgató a gúnyt látja vigyorában, fölpattan, és rohanni kezd kifelé, no, de nem mehet el most, suttogja az elnök, Tamási meg föl, és rohan utána. Ne menj el, Zdenko, kiabálja, miközben szalad mellette a lépcsőn, ne menj el. Engedj, lihegi az igazgató, rosszul vagyok, orvost, orvost gyorsan. De legalább azt mondtad volna, egyetértesz, legalább azt. Mivel értek egyet?, kérdezi az igazgató, fáradt vagyok, azzal egyetértetek, buta vagyok, egyetértetek, hazamegyek, egyetértetek, vége, érted, vége! Nem érted? hirtelen megáll, én azt sem tudom, hogy egyetértetek-e. Csak azt tudom, hogy orvoshoz megyek. De hát mit csináljon a tanács?, kérdezi Tamási, holnap be kell nyújtani a pályázatunk végleges szövegét. Most mit csináljunk?

9.

UTAZZON A NAPFÉNYES ITÁLIÁBA!

10.

Életem nagy élménye volt, mindjárt a lovaskocsi után, a vonatkozás. Azóta négy személyautót cseréltem, ma már a gyerekeimet sem izgatja, mikor repülőgépen utazunk nyaralni, nem tudom, a rakéta-buszozás korát megérem-e. Mászkalunk a — most már világűrből készített fényképek bizonyítják — kerek földgömbön, és ha sokszor csináljuk, unatkozunk a helyváltoztatás percei alatt. Elálmosodtam én is a belgrádi vonaton, miközben rohantunk bele a dél-előtti napfénybe, és kinn, a Fruška gora lankáin az utolsó oldalakat lapozta a nyár könyvében augusztus.

A fülkében rajtam kívül csak egy kopasz ember ült, időnként irigyen pislogott a hajamra. Tőlem négy-öt évvel volt fiatalabb, belőle a haján keresztül kezdett távozni az élet. Ő is úgy tett, akár csak én, mintha olvasna. De tulajdonképpen hagytuk, hogy ringason bennünket az egyhangú zakatolás, aminek gyorsan megszoktuk a ritmusát, és ha történetesen hirtelen hangtalaná válik a vonat, mindketten rémülten neszelünk fel.

Így meg alig értünk a csortanovci alagútig, elbóbiskoltam. Még láttam kinn a kopott kis állomás épületét, megvártam, amíg meglátom az öreg alagút egykor piros, ma már a füsttől elszürkült tégláit, aztán belesüppedtem az álomba.

Arra riadtam fel, hogy egyedül vagyok. A vonat (még? ismét? folyton?) egy alagútban robogott, és én álomban megizzadtam. A fülkében nem ült rajtam kívül senki, nem láttam a kopasz holmiját sem. Az én táskám ott volt fölöttem a hálóban, az újságok mellett heverték. De nem tudtam, hol vagyok.

Egy ideig nézegettem az alagút folyton változó rajzú falát, aztán nyugtalanság fogott el, fölugrottam, és kiléptem a kocsi folyosójára. Üres volt. Elsétáltam a szomszédos fülkéig, és bekukucskáltam az ajtaján. Üres volt. Végigsiettem a folyosón, a fülkék mind üresek voltak. Visszafelé már szaladtam, az egész kocsi üres volt.

Csak a gépies zörejek hallatszottak, és a kocsiba csordogálni kezdett befelé a semmi. Éreztem, hogyan nő a lábam körül, mint mikor patakba lép az ember, aztán lassan süllyedni kezd lefelé. A mellemen éreztem a hiány nyomását, rémülten kapkodtam a lábam, már hallottam is a semmi hangját, azt a fülzúgáshoz hasonlatos tompa morajt, amit csak az emberi hang képes legyőzni. De a kocsi üresen kongott, sehol egy ember.

Az ablakhoz ugrottam, és lerántottam, hogy előretekintsek, de az alagút téglái túl közel robogtak el a szemem előtt, és a vonat eleje felől erős áramlással ömlött be mellettem az üresség. A téglák is rémisztővé váltak, a legcsúnyább látványt nyújtották: az elhagyott emberi munka látványát. Olyan fölöslegesek és szükségtelenek voltak, hogy hátrahőköltem tőlük. Az idő hullámaira kivetett, önmagától elkopó alkotás fenyegetett látványukban. Gyorsan felhúztam az ablakot, és belezuhantam a semmi folyójába, amely ott zúgott és örvénylett körülöttem, és nem volt sehol senki, hogy szóljon, és eloszlassa az örvénylő ürességet. Akkor elkezdtem ordítani, mert más megoldás nem volt. Ordítva rohantam végig az üres folyosón, botladozva és támolyogva, míg a vonat tovább robogott velem a végtelen alagútban. Ordítva kaptam el a következő kocsi ajtaját, hogy megnézzem, mi vár rám ottan.